НЕКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ОЗЛЕДА ЉУДИ ОД ЖИВОТИЊА У ПИРОТСКОМ ОКРУГУ ОД 2006. ДО 2015. ГОДИНЕ

Аца Цветковић¹

SOME CHARACTERISTICS OF INJURIES PEOPLE FROM ANIMALS IN DISTRICT OF PIROT FROM 2006 TO 2015

Аса Cvetković

Сажетак

За епидемиологију су најзначајније озледе људи у виду уједа животиња као што су: вулк, лисица, домаћи пас, домаћа мачка, дивља мачка, куна, ласица, дивља и домаћа свиња, говедо и слепи миш. Ове животиње могу бити извори, а њихов ујед, односно плувачка, пут преношења вируса беснила на људе.

У периоду 2006–2015. година у пиротском округу регистровано је 980 лица озлеђених уједом животиња. Њих 58,88% је мушког, а 41,12% женског пола, узраста 2–89 година. Највише уједених је у узрасту изнад 20 година, 75,11%.

Највећи број уједа се десио на територији општине Пирот (88,67%). Већи број уједа се десио у градским срединама (65,71%) него у сеоској средини (34,28%).

Највише је уједа од стране пса (89,08%), затим од стране домаће мачке (9,08%). Најчешће место уједа је на улици (56,33%), затим у дворишту (30,92%) и у кући (6,12%). Преко половине уједа је било преко одеће. Најчешћа локализација је у пределу потколенице (42,75%), а затим у пределу шаке (21,33%).

Око 8% уједа је било теже природе, око 1,5% је лечено болнички, а око 15% уједа је било изазвано поступком озлеђене особе. Више од половине повређених је уједено изненада, без упозорења, тако што нису имали животињу у видном пољу.

Најчешће време уједа је било између 8 часова ујутро и 20 часова увече. Најмањи број уједа се десио у зимским месецима од новембра до фебруара.

Кључне речи: озледе од животиња, пиротски округ.

Summary

For epidemiology injuries of people are the most important in the form of bites from animals such as: wolf, fox, domestic dog, cat home, wild cat, marten, weasel, wild and domestic pigs, cattle and bats. These animals can be a source, and their sting, or saliva route of transmission of rabies virus to humans.

In the period 2006 – 2015 in Pirot district registered 980 people from the bite of injured animals. Of them 58.88% were male and 41.12% female, aged 2 – 89 years. Most bitten at the age above 20 years (75.11%).

The greatest number of bites, took place in the municipality of Pirot (88.67%). A larger number of bites occurred in urban areas (65.71%) compared to rural areas (34.28%).

Most bites from the dog (89.08%), and then by domestic cats (9.08%). The most common place bites on the street (56.33%) and then in the yard (30.92%) and in the house (6.12%). Over half of the bite was over clothes. The most common localization is in the area of the lower leg (42.75%), and then in the area of the hand (21.33%).

Around 8% of the bites were serious nature, about 1.5% of the hospital were treated and about 15% of the bites were caused by the procedure of the person injured. More than half the bitten suddenly, without warning, they did not have an animal in sight.

The most common time of the bite was between 8 o'clock in the morning and 20 o'clock at night. The minimum number of bites occurred in the winter months from November to February.

Key Words: lesions of animals, District of Pirot.

¹ Др мед. Аца Цветковић, специјалиста епидемиологије, Центар за превенцију и контролу болести, Завод за јавно здравље Пирот.

УВОД

Озледе људи од животиња могу настати на разне начине: ударом (копито, рог), дејством оштрице (канце, кљун), гажењем, гурањем, обрањем, пригњечењем, уједом и сл. При томе, озледе могу бити разне тежине и различитих последица.⁽¹⁾

За епидемиологију су најзначајније озледе људи од животиња у виду уједа, посебно уједи животиња из реда зверова, месождера (Carnivore). На нашим просторима, од животиња из овог реда, најчешће се дешавају уједи људи од животиња из породице пса (Canidae: вук, лисица и домаћи пас) и из породице мачака (Felidae: домаћа мачка, ређе дивља мачка), а много ређе су уједи од животиња из породице куна (Mustelidae: куна, лисица) или из породице медведа (Ursidae).

Значајни су и уједи животиња из реда папкара (Artodactyla), подреда непреживара (Nonruminantia), породице свиња (Suidae: дивља и домаћа свиња), и из подреда преживара (Ruminantia), породице шупљорогих преживара (Bovidae: говеда), као и уједи животиња из реда љиљака (Chiroptera: слепи мишеви).

Значај ових уједа је што се пљувачком ових животиња може пренети Rabdovirus, вирус који код човека изазива смртоносно обољење беснило (Lyssa, Rabies).^(1, 2, 3, 4, 5)

ЦИЉ РАДА

Приказати карактеристике озледа од животиња код људи у периоду од 2006. до 2015. године у Пиротском округу.

МАТЕРИЈАЛ И МЕТОДА РАДА

Коришћени су подаци из Књига евиденције могућности заражења вирусом беснила и из Књиге извештаја епидемиолога које се чувају у Центру за превенцију и контролу болести Завода за јавно здравље

Пирот, за округ Пирот, за наведени временски период.

Ретроспективно су праћене особе са уједима животиња, као и дистрибуција по месту где је озледа нанета, по полу, врсти животиња које су нанеле озледе, локализацији озледа на телу и броју озледа.

У односу на то која карактеристика је тестирана, добијани подаци су интерпретирани у табелама, односно графиконима или сликом као илустрацијом.

РЕЗУЛТАТИ РАДА И ДИСКУСИЈА

У периоду од 2006. до 2015. године значајно је пријављено 1.455 случаја озлеђивања од животиња. У исто време у Завод за јавно здравље Пирот како би добили мишљење епидемиолога о постојању могућности преноса вируса беснила уједом са животиња на људе, јавило се 980 озлеђених лица, што износи око 67,35% од укупног броја пријављених људи озлеђених од животиња.

Од 980 уписаних у Књигу евиденције са могућношћу заражења вирусом беснила, њих 577 (или 58,88%) је мушког, а 403 (или 41,12%) женског пола. Узраст уписаних је био од 2 до 89 година. У узрасту до 18 година било је 244 (или 24,89%), од 19 до 65 година је 565 (или 57,65%) и преко 65 година 171 (или 17,46%).

Од укупног броја уписаних, код 869 (или 88,67%) ујед се догодио на територији општине Пирот, 52 уједа настала су (или 5,31%) на територији општине Бабушница, 29 (или 2,96%) на територији општине Димитровград и 19 (или 1,94%) на територији општине Бела Паланка. Становници пиротског округа задобијали су уједе и на територији других општина. Тако је забележено 8 уједа (или 0,82%) који су се десили на територији општине Ниш и по један ујед (или 0,1%) на територији општина Нишка Бања, Прокупље и Зајечар.

Број уједа који се десио у градским срединама, 644 (или 65,71%), скоро је дво-

струко већи у односу на број уједа који су се десили у сеоским срединама, 336 (или 34,28%).

Од укупног броја уједених, код 78 (или 7,96%) повреде су биле теже и захтевале су хируршку обраду: 61 (или 78,2%) сузбринути од стране специјалисте хирургије, 12 (или 15,39%) од стране ортопеда, 4 (или 5,13%) од стране специјалисте оториноларинголога и један (или 1,28%) од стране уролога. Од ових са тежим повредама, 11 (или 1,12%) су били на болничком лечењу: 8 на одељењу ортопедије, 2 на одељењу хирургије и један на одељењу оториноларингологије.

Што се тиче животиње која је ујед нанела, у 873 случаја (или 89,08%) озледу је нанео пас, у 89 (или 9,08%) мачка, у једном случају (или 0,1%) домаћа свиња и у 17 (или 1,74%) случајева ујед је нанесен од стране дивље животиње. Од дивљих животиња, у 9 случајева ујед је нанео миш или пацов, у 4 случаја лисица, а по једном дивља мачка, дивља свиња, куна и слепи миш.

У 552 (или 56,33%) случаја ујед се десио на улици: највише за време вожње бициклом, проласка поред дворишта или капије власника животиње, за време док је особа ишла улицом пешке, док је разговарала са другом особом, за време изношења смећа, вожње мотоциклом... У 303 (или 30,92%) случајева ујед се десио у дворишту или помоћним зградама: приликом уласка у двориште, за време храњења, приликом везивања или одвезивања, приликом читања струјомера, водомера, за време истеривања из дворишта, или је у том моменту животиња покидала ланац којим је била везана...

У 60 (или 6,12%) случајева ујед се десио у кући за време игре са животињом, за време храњења, приликом случајног гажења на шапу или реп, при хватању, приликом стављања у кутију, приликом истеривања из просторије, при давању лека, приликом неговања... У 37 (или 3,77%) случајева ујед се десио, условно речено на „радном месту“: за време рада у њиви, у башти, у винограду, за време лова, у дворишту

школе/вртића, у кругу фабрике... И у 28 (или 2,86%) случајева ујед се десио на јавним површинама: парк, кеј, аутобуска станица, паркинг ... Интересантно је да су три особе изјавиле да је пас скочио у воду и ујео их док су пливали или се купали у реци.

У 856 (или 87,35%) случајева озлеђени су нападнути и уједени од једне животиње, 124 (или 12,65%) су изјавили да су били нападнути од групе животиња, а од тога само двоје је стварно уједено од више животиња у исто време. Од укупног броја уједених, 560 (или 58,06%) је изјавило да су уједени изненада, без икаквог упозорења, и да у том моменту нису ни имали животињу у видном пољу.

Од укупног броја, 607 (или 61,94%) уједа је нанесено преко неке одеће, ретко преко неке обуће, а 373 (или 38,06%) на голо, било да се ради о уобичајено непокривеним деловима тела (прсти руке, шака, лице) или су ти делови тела (подлактице, потколенице) били откривени у тренутку уједа због повољних климатских услова.

Што се тиче крварења ране после уједа, 152 уједене особе (или 15,51%) су изјавиле да рана није крварила или да је то било незнатно, 404 (или 41,22%) да је рана мало крварила, 277 (или 28,27%) да је умерено или осредње крварила, 94 (или 9,59%) да је рана доста или прилично крварила и 53 (или 5,41%) да је рана много крварила.

На основу објективног прегледа код 419 (или 42,75%) случајева ујед је био у пределу потколенице. За ово би се могло рећи да је то ујед пса „из основног става“. У 209 (или 21,33%) случајева ујед је у пределу шаке, што је такође објашњиво покушајем одбране од животиње рукама. У 103 (или 10,51%) случаја ујед је у пределу натколенице, код 52 (или 5,3%) у пределу подлактице, код 26 (или 2,65%) у пределу стопала, а тек код 24 (или 2,45%) у пределу седалне регије, иако многи имају укорењену представу да је то карактеристично место где пси уједају. Код 24 (или 2,45%) ујед је био у пределу лица, код 22 (или 2,24%) у пределу надлактице,

код 15 (или 1,54%) у пределу леђа, грудног коша и трбуха, код 4 (или 0,41%) у пределу врата, код 3 (или 0,31%) у пределу полних органа и код 2 (или 0,2%) у пределу поглавине. Посебно издвајамо да је код 77

Слика 1. Локација уједина на телу људи од стране животиња у пиротском округу, 2006–2015. година.

На основу општег сагледавања околности уједа, закључено је да је у 132 (или 13,47%) случајева ујед био изазван, тј. испровоциран поступком озлеђене особе: раздвајање паса, случајно гажење на шапу или реп животиње, шутирање животиње, вучење за реп од стране деце, држање пса да би се извела вакцинација, хватање животиње, покушај везивања, покушај стављања у кавез, неку кутију или џак...

Што се тиче дневно-ноћног ритма дешавања уједа, у нашем случају највећи број уједа животиња, 860 (или 87,76%),

особа (или 7,86%) ујед био на више места по телу. То су уједи који су теже природе и који су захтевали хируршку обраду или/и хоспитално лечење (Слика 1).

десио се од 8 часова ујутро до 20 часова увече, што одговара периоду највеће дневне активности човека (Графикон 1, а).

Што се тиче годишњег ритма (сезоности) уједа, нема неког изразитог периода у години када се уједи више и чешће дешавају, мада се запажа нешто мањи број у тзв. „зимским месецима“ од новембра до фебруара. И ово би се могло објаснити нешто мањим интензитетом људске активности у овом периоду, али вероватно и због нешто мање активности животиња (Графикон 1, б).

Графикон 1. Дневно-ноћни ритам (а) и сезоност (б) уједа људи од стране животиња у пиротском округу, 2006–2015. година.

ЗАКЉУЧАК

1. Уједи нанесени од стране животиња имају епидемиолошку тежину јер су пут преношења вируса беснила.

2. Највећи број уједених људи од стране животиња је старости изнад 20 година.

3. Најчешће и највише уједа људима нанео је домаћи пас.

4. Највише уједа од стране животиња људи су задобили на улици, затим у дворишту, па у кући.

5. Најчешће је човек био уједен само од једне животиње, без обзира на то што је можда био нападнут од више животиња.

6. Најчешће се ујед животиње десио изненада, без најаве и најчешће у пределу потколенице.

7. Уједи су се најчешће дешавали у периоду од 8 часова ујутру до 20 часова увече.

ЛИТЕРАТУРА

1. Чолаковић Б., Перошевић З.

Општа и специјална епидемиологија. Универзитетски уџбеник, Приштина, 1986.

2. Перошевић З., Дрезгић Љ., Бошковић З., Спасић М., Тиодоровић Б. Епидемиологија у пракси. 2 део, Просвета, Ниш, 1994.

3. Бирташевић Б. и сар. Војна епидемиологија. Војноиздавачки и новински центар, Београд, 1989.

4. Гаон Ј., Борјановић С., Вуковић Б., Турић А., Пувачић З. Специјална епидемиологија акутних заразних болести. Универзитетски уџбеник, Свјетлост, Сарајево, 1982.

5. Косановић-Четковић Д. и сар. Акутне инфективне болести. Универзитетски уџбеник, Београд, 1996.

Контакт: Др мед. Аца Цветковић, специјалиста епидемиологије, Центар за превенцију и контролу болести, Завод за јавно здравље Пирот, тел. 010/343944, локал: 119, кућна адреса: с. Горње Крњино, 18330 Бабушница; тел. 010/2682443, e-mail: epidemiologija@zzjzpirot.org.rs, acacvet@ptt.rs